

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ : การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อผีปู่ตาภาคอีสาน
และความเชื่อผีตายายภาคใต้
ชื่อผู้เขียน : นางสาวจตุพร ไชยทองศรี
ชื่อปริญญา : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา : ไทยศึกษา
ปีการศึกษา : 2544

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ :

1. รองศาสตราจารย์ พัฒน์ เฟื่องผลา ประธานกรรมการ
2. รองศาสตราจารย์ บุญผา บุญทิพย์
3. รองศาสตราจารย์ ประพนธ์ เรืองณรงค์

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ ประการแรกเพื่อศึกษาความเป็นมาของผีปู่ตาภาคอีสาน และผีตายายภาคใต้ ประการที่สองเพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับผีปู่ตาของชาวอีสานผีตายายของชาวล้านนา ประการที่สามเพื่อศึกษาอิทธิพลของผีปู่ตาต่อสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองของชาวอีสานและอิทธิพลของผีตายายต่อสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองของชาวล้านนา ประการสุดท้ายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องการนับถือผีที่มีผลต่อจริยธรรม การดำรงชีวิตของบุคคลในท้องถิ่นทั้งในภาคอีสานและภาคใต้

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. ในด้านความเป็นมาพบว่า
 - 1.1 ผีปู่ตามาจากวิญญาณบรรพบุรุษผู้ก่อตั้งหมู่บ้าน ในส่วนของสถาบันพบว่า สถาบันผีปู่ตาประกอบด้วย ผีปู่ตา ศาลปู่ตาที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย คอนปู่ตาที่มีขอบเขต

และอาณาบริเวณถึง 15 ไร่ และเช่าเจ้าหรือจำผู้ซึ่งทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างชาวบ้าน กับผีปู่ตา ความสำคัญของผีปู่ตาอยู่ในระดับชุมชน

1.2 ผีตายายคือวิญญาณของพ่อแม่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับของแต่ละกลุ่มตระกูล สถาบันของผีตายายประกอบด้วย ผีตายาย หิ้งที่อยู่ในบ้านของแต่ละครอบครัว และผู้อาวุโสประจำตระกูล หรือร่างทรงในครอบครัวที่สืบเชื้อสายโนรา ระดับความสำคัญของผีตายายพบว่าอยู่ในระดับครอบครัวและเครือญาติ

2. ในด้านความเชื่อและพิธีกรรมพบว่า

2.1 ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับผีปู่ตา ประกอบด้วย พิธีเลี้ยงเจ้าปู่ บุญเจ้าปู่ การครอบหรือการบอกกล่าว การบะและการแก้บะ

2.2 ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับผีตายาย ประกอบด้วย ประเพณีทำบุญเดือนสิบ วิกคำ หรือการไหว้ผีตายายในพิธีแต่งงาน การบนบานและการแก้บน และการภาค

3. ในด้านอิทธิพลพบว่าทั้งผีปู่ตาและผีตายายต่างมีอิทธิพลต่อสังคม คือ สะท้อนโครงสร้างของสังคมเกษตรกรรม เป็นที่พึ่งทางใจ สร้างความสัมพันธ์อันดีภายในชุมชนและลดความกดดัน อิทธิพลต่อเศรษฐกิจคือผีปู่ตาช่วยอนุรักษ์ป่าไม้เป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติ เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ ส่วนอิทธิพลทางด้านการเมืองการปกครองพบว่า ต่างมีบทบาทสำคัญในการจัดระเบียบสังคม วางโครงสร้างการปกครอง ควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคม

4. ทั้งผีปู่ตาและผีตายายมีบทบาทในการสอนจริยธรรม โดยเฉพาะในเรื่องความกตัญญู การรักษาสัจจะและการให้

ABSTRACT

Thesis Title : The Comparative Study of the Belief in Phi Pu-Ta in the
Northeast and Phi Ta-Yai in the South of Thailand

Student's Name : Ms. Chatuporn Chaitongsri

Degree Sought : Master of Arts

Major : Thai Studies

Academic Year : 2001

Advisory Committee :

1. Assoc. Prof. Pathna	Pengpala	Chairperson
2. Assoc. Prof. Buppha	Buntip	
3. Assoc. Prof. Praphon	Ruangnarong	

The purposes of this study are (1) to investigate the source of Phi Pu-Ta and Phi Ta-Yai, (2) to study and compare the beliefs and rituals concerning Phi Pu-Ta and Phi Ta-Yai, (3) to explore the role of Phi Pu-Ta and Phi Ta-Yai in it respective the communities in social, economic, political and hierarchical terms (4) to study and compare how the belief in these spirits affects to the way of life in both communities; Ban Koke-kong, Tambon Khudwa, Amphoe Kuchinarai, Kalasin and Ban Thasamed, Tambon Thasamed, Amphoe Cha-uad, Nakhonsrithammarat.

The results are as follows:

1. The source,

1.1 The Phi Pu-Ta were the souls of the villages' ancestors. This institution include Phi Pu-Ta, the shrine, the 15 rai of sacred land and the Thao-Jum who acted as

the spirit medium between the villagers. Phi Pu-Ta played important roles in the community.

1.2 The Phi Ta-Yai were the spirits of the ancestors' kin. The institution include Phi Ta-Yai, the altar in villagers' houses, the senior member of the family, or "Song", the spirit medium.

2. The belief and ritual,

2.1 The beliefs and rituals regarding the Phi Pu-Ta included the rite of feeding Phi Pu-Ta , the Chao Pu festival or waterfall fair, the invocation rite, the rite of pledging and the rite of offering.

2.2 The beliefs and rituals regarding the Phi Ta-Yai included the offering of pious deeds to the dead ancestors (Pra-paeni Thum Boon-Duen-Sip), Vukdum, or ancestor worship during the marriage rite, Khad (Invocation rite), the rite of pledging and the rite of offering.

3. The Phi Pu-Ta and Phi Ta-Yai represented the relationship between human beings and supernatural spirits. In this social role, the "Phi" provides social structure and security as well as cementing ties and reinforcing relationships among members of the community.

In this economic role, the Phi Pu-Ta represented the wisdom of protecting the forest and to concerning natural resources. The villagers hoped for fertility by paying homage to the "Phi", in the "Pra-paeni Thnm Boon Duen-Sip" ritual influencing the economic status of the community.

In this political and hierarchical terms, the "Phi" reflected the power structure for both, the family and the community. The "Phi" played a big role in controlling the behaviour of the family members and reflecting the social norm of the community as a whole.

4. The belief in " Phi" played an important role in teaching morality and integrity as well as a sense of giving.